

Poudari tri pomembne dogodke v času delovanja škofa Slomška: prenos sedeža lavantinske škofije v Maribor, ustanovitev visoke bogoslovne šole v Mariboru in teološko utemeljitev jezika v Slomškovi pridigi *Dolžnost svoj jezik spoštovati*. Slomšek je namreč jezik in narod povezoval z vero. Slomškovo učenje Jesenšek uspešno poveže z mislijo o jeziku škofa in profesorja na Teološki fakulteti Vekoslava Grmiča.

Drugo in zadnje podpoglavje knjige najprej razloži okoliščine nastajanja enega od temeljnih del Frana Ramovša, *Morfologije slovenskega jezika*. Nato pa vrednoti vsebino in pomen dela samega, ki je izhajalo iz mladogramatične šole. Pomembe so informacije, ki jih je Jesenšek podal po primerjavi natisnjenega dela z rokopisnim. Ugotovil je, da je prvotna rokopisna pola vsebovala neprimerljivo več ponazarjalnega gradiva iz slovenskih historičnih besedil. Zaključil je, da Ramovš ni mogel napraviti zadovoljive analize slovenskega oblikoslovja, saj se je v sintezi lahko zanašal le na raziskave svojih predhodnikov. Monografiji je, tako Jesenšek, umanjkal zgodovinski razvoj oblikoslovnih kategorij, dopolnitev preobrazbe končnic, razvoj besednovrstnosti, oblikotvornosti in oblikospreminjevalnosti, smeri razvoja, opis razvoja oblikoslovja z besediščem, oris jezikovnih dosežkov ključnih piscev v zgodovini slovenskega jezika ter upoštevanje razlikovalnih značilnosti osrednje- in vzhodnoslovenskega knjižnega jezika.

**Nina Ditmajer Prando,**

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani,  
Nina.Ditmajer@ff.uni-lj.si

**Marko JESENŠEK, 2024:**  
***Imenitnost slovenskega jezika.***  
(Mednarodna knjižna zbirka Zora, 157). Maribor: Univerzitetna založba. 330 strani.

Monografija *Imenitnost slovenskega jezika* je trinajsta samostojna knjiga o slovenskem jeziku dr. Marka Jesenška. Iz nje veje boleče spoznanje, da smo danes »samostojni«, a vendar ne živimo »pod svobodnim soncem« (Marko Jesenšek, platnica). Kaj nam onemogoča življenje »pod svobodnim soncem«? V zadnjem času med drugim zagotovo vse pogostejše poveličevanje globalne angleščine in napačno enačenje internacionalizacije z anglizacijo (slovenskega visokega šolstva).

Monografija *Imenitnost slovenskega jezika* (2024) je nadaljevanje Jesenškove knjige *Slovenski jezik v visokem šolstvu, literaturi in kulturi* (2016). Jesenšek se že vrsto let ukvarja s problematiko slovenskega jezika v visokem šolstvu. Že leta 2014, npr., je imel na konferenci *Prihodnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* prispevek z naslovom *Slovenščina kot učni jezik na slovenskih univerzah*, v katerem je poudaril, da je angleško za mnoge bolj imenitno, odlično in predvsem udobno, spomnil pa je tudi na Toporišičevo misel, da ima vsak jezik svoj dom – in slovenščina ga ima TUKAJ. Temu prepričanju so sledila tudi druga razmišljanja o vrednoti in imenitnosti slovenskega jezika, predvsem vrednoti slovenskega jezika v visokem šolstvu.

Recenzenta monografije *Imenitnost slovenskega jezika* sta dr. Mihaela Koletnik in dr. Emil Tokarz. Koletnikova monografijo vrednoti kot vrhunsko znanstveno delo, ki dokazuje pomen

in rabo slovenskega jezika v visokošolskem izobraževanju. Tokarz v monografiji prepozna poskus prepričati del slovenske univerzitetne javnosti v nespametno anglizacijo, ki jo spodbuja globalni kapital. »Jezik je misel in če slovenskemu študentu vzameš slovensko misel, ga izsloveniš in bo postal Neslovenec – zato je potrebno zavrniti nerazumna prizadevanja za anglizacijo slovenskega visokega šolstva« (Emil Tokarz). Tokarz izpostavi, da Jesenšek ne nasprotuje internacionalizaciji slovenskega šolstva, si pa prizadeva za ohranitev slovenskega učnega jezika v univerzitetnem izobraževanju.

Za Jesenška, kot poudari sam v spremni besedi, je materni jezik »tako ugleden, pomemben, dragocen in razkošen, ja, tudi plemiški, kot je za zakladnico svetovne kulture imenitna stara grščina. *Bistroumni jezik*« (str. 9). Take hvale slovenskemu jeziku v današnjem času ne slišimo prav pogosto. Samo oseba s tako zavestjo o vredno(s)ti slovenskega jezika lahko dokazuje zmoto tistim, ki želijo slovenski jezik nadomestiti z angleščino in s tem slovenščini odvzeti njeno imenitnost.

Monografija *Imenitnost slovenskega jezika* je nastajala v času, ko se je pripravljala novi Zakon o visokem šolstvu, to je v času, ko je slovenščini na slovenskih fakultetah grozila zamenjava z angleščino. Monografija je dokazovanje in utemeljevanje zmote, po kateri bi se morala slovenščina v slovenskih univerzitetnih predavalnicah in v objavah slovenskih znanstvenikov zamenjati z angleščino. Monografija je razdeljena na dva večja razdelka, v katerih Jesenšek predstavi jezikovno politiko ter pogled na slovenski jezik svojih učiteljev in jezikovnih vzornikov. Prvi

razdelek (*Jezikovna politika*) je razdeljen na deset poglavij, drugi razdelek (*Imenitniki slovenščine*) pa na sedem. Razprave, združene v monografijo, so nastajale od leta 2016. Leta 2016 je Jesenšku in somišljenikom uspelo ustaviti anglizacijo slovenskega visokega šolstva, saj so vplivali na odločitev, da se je iz takratnega predloga Zakona o visokem šolstvu umaknilo sporno besedilo, ki bi uzakonilo angleščino kot učni jezik na slovenskih univerzah. Leta 2024, ob pripravi novega Zakona o visokem šolstvu, pa se je v spornem 15. členu (učni jezik) slovenski jezik zopet znašel v nemilosti. Slovenskemu jeziku ponovno grozi arogantna uvedba angleščine kot tujega jezika na slovenskih univerzah.

Jesenšek v prvem delu monografije, v razdelku *Jezikovna politika*, predstavi zgodovinska prizadevanja za slovenski jezik in posledice njegove zamenjave s tujim jezikom; pri naša pogled v zgodovino, iz katere bi se morali marsikaj naučiti. Svetel zgled jezikovnopolitičnih in jezikovnokulturnih prizadevanj nam je Ivan Cankar, še posebej s svojim ostrim kulturnopolitičnim člankom o rabi nemščine v slovenskih šolah, to je v avtobiografski črtici z naslovom *Realka* (1914). V njej je Cankar obsodil slabosti slovenske jezikovne politike, ki je pristajala na nemški učni jezik v slovenski gimnaziji. Cankarjev citat »Uho je razumelo, pamet je zapisala; toda srce ni občutilo, lica se niso ogrela« odstira resnično podobo izobraževanja v tujem jeziku. Žal 110 let kasneje slovenščini grozi podoben scenarij, le da tokrat z angleščino. Če dovolimo anglizacijo v slovenskem visokem šolstvu (ki ji bo sledila

vertikalna anglizacija slovenskega šolstva), bomo izrinili materinščino in s tem pristali na usodno zmoto, da slovenščina ni več primerna za univerzitetne predavalnice v Sloveniji! Eno je spodbujanje znanja tujih jezikov ter jezikovne in kulturne raznolikosti, ne smemo pa tega enačiti s poučevanjem v tujem jeziku. Jezik je namreč veliko več kot le sredstvo za sporazumevanje, je človekova misel, njegov začetek in konec. Jesenšek predstavi skoraj desetletno dogajanje na področju jezika v visokem šolstvu, njegove zablode in stranpoti v povezavi s slovenščino kot učnim jezikom in jezikom znanstvenega ustvarjanja slovenskih raziskovalcev, ki jih označi kot nerazumna prizadevanja za anglizacijo slovenskega visokega šolstva. Pri tem se opira zlasti na 15. člen predloga novega Zakona o visokem šolstvu ter v duhu ohranjanja slovenščine kot učnega jezika predstavi korigiran predlog omenjenega 15. člena, po katerem ne bi dovolili delu slovenske unielite doseči, da bi slovenski profesor na slovenski univerzi slovenskim študentom predaval v neslovenščini, to je v angleščini. S popravkom predloga so se strinjali tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, Slavistično društvo Maribor, Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in drugi, ki se zavedajo, da bi z izobraževanjem v tujem učnem jeziku domače študente usposabljali in spodbujali predvsem za mednarodni trg delovne sile, tujcem, ki študirajo pri nas, pa onemogočili vključevanje v (slovensko) jezikovno okolje. Bega možganov pa si menda ja ne želimo, kaj šele da bi ga spodbujali.

Žal se marsikaj od tega na slovenskih univerzah že dogaja, ko se zaradi prisotnosti tujih študentov predavanja izvajajo v angleškem jeziku. Predavanja v tujem, tj. angleškem jeziku, niso želja in cilj evropske jezikovne politike; ta si prizadeva za spodbujanje večjezičnosti in enakopravnost vseh uradnih jezikov njenih članic. »Skupna predavanja slovenskih profesorjev v angleščini za slovenske in tuje študente, ki so pri nas na izmenjavi, je v nasprotju s slovensko Ustavo in Zakonom o javni rabi slovenščine, prav tako pa tega od nas ne zahtevajo evropska zakonodaja, vzpostavljanje skupnega (bolonjskega) visokošolskega prostora in program EZ za posodobitev visokega šolstva« (Jesenšek, str. 79).

Vsekakor pa ostaja upanje. Tako tudi Jesenšek prvi razdelek zaključí z optimizmom, s pozitivnimi mislimi, na primer Finžgarjevo *Lepo je biti Slovenec*, apostrofirano Cirila Zlobca *Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko!* ali Gomilškovo *Slovenec sem*.

V duhu pozitivnega odnosa in ljubezni do slovenskega jezika Jesenšek nadaljuje drugi razdelek monografije, v katerem prikaže odnos do svojih profesorjev in vzornikov v odnosu do slovenskega jezika. Imenuje jih imenitniki slovenščine. Predstavljeni so štirje slovenski jezikoslovci oziroma zagovorniki slovenskega jezika: Martina Orožen, Zinka Zorko, Jože Toporišič in Jožef Smej. Martina Orožen, Jesenškova profesorica in mentorica na podiplomskem študiju, mu je še posebej z raziskovanjem jezika slovenskih pridigarjev kazala svojo ljubezen do slovenskega jezika, ki ga nikoli ne bi zamenjala za globalno angleščino. Zinka Zorko imenuje dobra vila

slovenskega jezika, o Jožetu Toporišču pa zapiše, da bi ga danes ponovno potrebovali, da bi nam jasno in odločno povedal, kam vodi odpad od jezika. Škofa Jožefa Smeja predstavi kot zgled ljubezni do maternega jezika, ki je človeku vtan že pod materinim srcem.

V poglavjih *Iz življenja in dela Martine Orožen* ter *Življenje in delo Zinke Zorko* Jesenšek podrobno opiše življenjski, študijski in raziskovalni poti obeh jezikoslovc, ki sta mu bili vzor in sta v njem s svojo življenjsko močjo in ustvarjalnostjo pustili neizbrisani pečat.

Poglavje *Toporišičeva jezikovna dediščina* prinaša nepredstavljivo dokumentirano jezikoslovno bogastvo (veliko pa je še nezavedenega). »Toporišičevo delo je vrhunec slovenistike zadnje tretjine 20. in začetka 21. stoletja tako po obsegu kot kakovosti« (Jesenšek, str. 277). Zagotovo bo njegovo bogato delo predmet temeljitih raziskav in ocen tudi v prihodnje, še posebej na Toporišičevih dnevih in drugih podobnih srečanjih.

In zagotovo bi Toporišiča potrebovali tudi danes, v času nezavidljivega položaja slovenščine kot učnega jezika na slovenskih univerzah, da bi tistim, ki si pod krinko internacionalizacije prizadevajo izpodriniti slovenski jezik s tujim, tokrat z angleščino, odločno povedal: »Vsak jezik ima svoj dom, in dom slovenščine je tukaj.«

Če bi se tega zavedali, bi bil novi Zakon o visokem šolstvu sprejet s predlagano korekcijo 15. člena, a se to, kot se je izkazalo 3. aprila 2025, ko je bil potrjen predlog in s tem sprejet Zakon o visokem šolstvu (zakon začne veljati v večini določb s 1. januarjem 2026), žal ni v celoti zgodilo. Minister

za visoko šolstvo, znanost in inovacije Igor Papič je na predstavitvi sicer poudaril, da se bodo študijski programi na visokošolskih zavodih še naprej izvajali v slovenskem jeziku. Upam, da se ne bo uresničila velika jezikovna zmota, na katero je v monografiji *Imenitnost slovenskega jezika* opozoril Jesenšek. To bi se zgodilo, če bi dovolili, da angleščina izrine slovenski jezik iz slovenskih fakultet.

Naj se slovenski človek še naprej izobražuje v slovenskem jeziku in s knjigami, ki so napisane v slovenščini!

**Polonca Šek,**

*Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru,*  
*polonca.sek@um.si*

**Ferenc GREGOR, 2023: *A szlovák nyelv magyar elemei*.** Budapest: Kairosz Kiadó. 953 str.

Ob koncu leta 2023 je pri založbi Kairosz izšla velika monografija Ferenca Gregorja o madžarskih prvinah v slovaškem jeziku. Ferenc Gregor (1926–2008) je bil dolgoletni profesor za slovaški jezik na Oddelku za slovanško filologijo Filozofske fakultete Univerze Loránda Eötvösa v Budimpešti. Gregorjeva knjiga je izšla postumno. Urednik knjige in avtor predgovora je zaslužni profesor Univerze Loránda Eötvösa András Zoltán. Urednikova sodelavka je bila Gabriella Juhász, slovakistično vsebino knjige je uredila Mária Zsilák.

Knjiga je razdeljena na štiri večje dele, in sicer uvod, zgodovinske